

Utbildningsinspektion i Alléskolan, grundskola årskurs 2–6, och Humlegårdsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Humlegårdens skolor	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Alléskolan och Humlegårdsskolan 31 augusti och 11-12 september 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästa inspektionstillfälle. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapporering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Gotlands kommun, Allé- och Humlegårdsskolorna och dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Alléskolan och Humlegårdsskolan intervjuades rektorerna, lärare, elevvårdspersonal, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner, gjorde iakttagelser i skolmiljön och studerade dokument som finns på skolan som underlag för kvalitetsbedömningen. Rektorerna har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av Humlegårdens skolor

Humlegårdsskolan	Antal elever
Förskoleklass	18
Grundskola årskurs 1	31

Alléskolan	Antal elever
Grundskola årskurs 2–6	139

Ovanstående uppgifter är skolornas egna från september 2007.

Skolorna ingår i ett skolområde kallat Humlegårdens skolor.

På Humlegårdsskolan finns förskoleklass och grundskolans årskurs 1 samt fritidshem. Lärare och elever på Humlegårdsskolan är indelade i två arbetslag, Syd (förskoleklass och fritidshem) samt Nord (årskurs 1 och fritidshem).

På Alléskolan finns grundskolans årskurser 2–6 och fritidshem. Lärare och elever på skolan är indelade i arbetslag årskursvis tillsammans med fritidshem. För årskurs 4–6 finns ett s.k. storbarnsfritidshem.

På Humlegårdsskolan har förskoleklass och grundskola inspekterats och på Alléskolan grundskola. På skolan finns även obligatorisk särskola som inspekterats i annan ordning. Kommunens ansvarstagande för skolbarnsomsorgen beskrivs i en separat rapport avseende hela kommunens skolbarnsomsorg.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid skolorna och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

I flera avseenden erbjuder Alléskolan och Humlegårdsskolan en utbildning som fungerar väl. Elevernas kunskapsresultat i svenska, engelska och matematik är goda och systemen för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd i dessa ämnen fungerar väl. Eleverna upplever att de är trygga, trivs och tar ansvar för sina studier och kamrater. Skolorna bör framförallt arbeta vidare med att bättre följa upp elevernas kunskapsutveckling, öka elevinflytandet, förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen och sätta ytterligare fokus på att planera undervisningen så att eleverna ges tillfälle att utveckla de olika former av kunskap som läroplanen beskriver. Skolans kvalitetsredovisning bör utvecklas.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Alléskolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen och avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Likabehandlingsplanen uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med förordningen (2 kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolorna bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.
- Skolorna bör förbättra elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen.
- Skolorna bör förstärka sitt arbete med att samverka kring mål att sträva mot och målen i årskurs 5.
- Likabehandlingsplanen bör göras mer känd.
- Skolorna bör förbättra sitt arbete med att utveckla de undervisningskvaliteter som läroplanen anger.
- De individuella utvecklingsplanerna bör tydligare innehålla mål på lång sikt.
- Skolan bör säkerställa att alla elever i behov av studiehandledning på elevens modersmål får sådant stöd.
- Utvecklingssamtalen bör tydligare kopplas till de nationella målen i kursplanerna alla ämnen.
- Skolornas kvalitetsredovisning bör utvecklas bl.a. i analysdelen.
- Rektorernas pedagogiska ledning bör förbättras inom de områden som har identifierats som förbättringsområden i rapporten.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen och de nationella kursplanerna.

Kunskaper

Av inspektionen framgår att verksamheten i förskoleklassen rymmer såväl lek, rörelse och skapande verksamhet som arbete med grundläggande språkliga och matematiska begrepp. Inspektörerna bedömer att förskoleklassernas verksamhet ger eleverna förutsättningar att utvecklas på det sätt som anges i de nationella målen för skolformen.

Tabellen nedan visar resultaten i de nationella ämnesproven i årskurs 5 år 2005-2007. Av tabellen framgår att resultaten i alla tre ämnena varierat men har förbättrats från år 2005 till år 2007 i två av tre ämnen.

Rektorerna och lärarna uppger att orsaker till förändringar i resultat analyseras och att skolan vidtar åtgärder för att förbättra dessa. I kvalitetsredovisningen analyseras också resultaten i viss mån.

Inspektörerna bedömer att resultaten i de nationella ämnesproven är förhållandevis goda även om de kan förbättras ytterligare.

Tabell, Nationella ämnesprov i åk 5 Alléskolan. Andelen elever (%) som enligt skolans bedömning uppnått målen i proven.

	År 2005	År 2006	År 2007
Svenska	91	82	93
Engelska	94	85	90
Matematik	63	78	90

Källa: Skolans egna uppgifter

Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att det följs upp och utvärderas i relation till de nationella målen. Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolnivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Inspektionen visar att skolorna har goda system för att på individuell nivå följa elevernas kunskapsutveckling. På skolnivå, utöver resultaten från de nationella ämnesproven, finns ingen samlad bild av hur stor andel av eleverna som uppnår de nationella målen i årskurs 5 eller tidigare i alla kursplanämnen. Inspektörerna bedömer att skolorna måste förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av det samlade resultatet av elevernas kunskaper i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5, och att rektorernas roll i detta arbete är viktigt.

Av inspektörernas intervjuer framgår att rektorerna och lärarna är väl medvetna om vikten av elevernas målkännedom men att elevernas kännedom om målen för utbildningen varierar. Rektorerna har överlåtit till lärarna att presentera målen för eleverna. Inspektörerna bedömer att skolorna bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen och att rektorernas roll i detta arbete bör förstärkas.

Normer och värden

I skolornas kvalitetsredovisning för år 2005/06 anges att 96 procent av eleverna i årskurs 5 i en enkätundersökning uppgivit att de känner sig trygga. Åren innan var resultaten något sämre.

Överlag möter inspektörerna elever som säger sig trivas. Samtliga intervjuade uppger att personalen vidtar åtgärder om kränkningar sker. Eleverna är också klara över vad som förväntas av dem och att man ska vara "en god kamrat". Inspektörerna bedömer att skolornas resultat i arbetet med att skapa trygghet och trivsel är gott.

Rektorerna följer upp elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar genom att inleda klasskonferenserna med en diskussion kring detta. Skolorna har dock svårt att redogöra för några tydliga resultat i detta avseende även om rektorer och lärare uppfattar att eleverna utvecklar sådana värderingar. Det är viktigt att rektorerna tydligt fortsätter utvärdera skolornas arbete så att det säkerställs att eleverna utvecklar de värderingar som läroplanen beskriver och att det arbete som bedrivs för detta är ändamålsenligt.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet uttrycks att de demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, ska omfatta alla elever, och att eleverna ska ha ett reellt inflytande på utbildningens utformning. I en elevundersökning för år 2005/06 i årskurs 5 uppges att 92 procent av eleverna anser sig ha inflytande (90 procent i årskurs 3), vilket är ett bättre resultat än åren innan. I skolans kvalitetsredovisning konstateras att resultatet är bra och att man ska fortsätta sitt arbete. De elever som inspektörerna samtalar med upplever att de under vissa lektioner kan påverka planeringen av sitt lärande.

Det finns goda exempel på när lärare efterfrågar elevernas synpunkter på hur undervisningen ska genomföras alternativt att de får välja redovisningssätt. Inspektionen visar dock att eleverna ofta enbart får välja arbetsuppgifter efter att vissa obligatorier klarats av alternativt välja exempelvis ett land eller ett djur inom ramen för redan fastlagda arbetssätt. Elevinflytandet tycks variera från lärare till lärare och från ämne till ämne och inte tydligt öka med stigande ålder, vilket skolförfattningarna kräver. Inspektörerna bedömer sammanfattningsvis att systematiken i arbetet med att ge eleverna inflytande över utbildningens utformning bör förbättras och inflytandet öka, främst i de högre årskurserna. Eleverna bör också i större uträkning göras medvetna om varför de ska ha möjlighet till inflytande, eftersom sådan insikt är svag.

För att ge eleverna möjlighet till inflytande över verksamheten i stort har skolorna valt att ha ett elevråd och klassråd i varje klass. Av intervjuerna med eleverna framgår att elevernas möjlighet till inflytande upplevs som gott och att rektorerna och lärarna tar råden på stort allvar. I elevrådet har även diskuterats varför elevråd finns och syftet med bl.a. ordförande och sekreterare. Inspektörerna bedömer sammanfattningsvis att elevernas inflytande över verksamheten i stort är gott.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplan och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

För skolorna, tillsammans med två förskolor, finns en gemensam likabehandlingsplan. Planen innehåller bland annat för alla verksamheter vissa förebyggande åtgärder, åtgärder vid mobbning och annan kränkande behandling och beskrivning av dokumentation vid kränkning. Planen innehåller inte, författningarna ställer krav på, en tydlig redogörelse av förebyggande åtgärder utifrån aktuell kartläggning och verksamhet. Inte heller är åtgärder som vidtas tydliga annat än vad avser mobbning. Enligt inspektörernas bedömning måste detta åtgärdas. Dessutom ska det enligt författningarna finnas en likabehandlingsplan för varje enskild verksamhet, vilket det inte gör eftersom skolorna har en gemensam plan.

Elever har deltagit i arbetet med planen via klassråd. Kännedomen om planen bland eleverna varierar, varför den bör göras mer känd.

I det förebyggande arbetet mot diskriminering använder sig skolorna av bl.a. kamratstödjare, diskussioner i klasserna och på skolan, trivselregler, rastvakter, elevenkäter som analyseras och diskussioner på personalkonferenser. Inspektionen bekräftar detta och inspektörerna bedömer att skolan har ett gott värdegrundsarbete.

För samverkan med vårdnadshavarna finns bl.a. ett s.k. skolråd med föräldrarepresentanter från varje klass och skola. Skolans samverkan med föräldrarna genom rådet och även i andra avseenden bedöms som god.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Av intervjuerna med personalen och rektorn framgår att varje arbetslag diskuterar läroplanen och de nationella kursplanerna och att lärarna försöker utforma undervisningen med utgångspunkt i dessa. Lärarna har dessutom deltagit i diskussioner med andra skolor kring detta. Lärarna uppger att det är svårt med bedömningar och samsyn samt att målen att sträva mot inte diskuteras i så stor utsträckning. Inte heller målen i årskurs 5 diskuteras i större utsträckning utan fokus ligger på målen i årskurs 9. Inspektörerna bedömer att skolorna bör förstärka sitt arbete med ovanstående och att den pedagogiska ledningen bör bli tydligare kring detta. Bristande samsyn kan leda till att eleverna inte garanteras en likvärdig utbildning.

Av läroplanen framgår bl.a. att skolan ska sträva efter att varje elev lär sig diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem samt att reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. Klassrumsbesök och intervjuer visar att organiseringen av undervisningen delvis är flexibel och eleverna många gånger ges goda möjligheter att arbeta för att uppnå de olika former av kunskap läroplanen beskriver. Bl.a. har lärare bytt ut läromedel när de ansett att dessa inte stimulerat eleverna i tillräcklig grad och i stödet utnyttjat alternativa sätt att undervisa i matematik i de lägre åldrarna. Motsatta exempel förekommer dock också. Graden av läroplansanknytning i undervisningen tycks vara lärar- och ämnesberoende även om lärarna sinsemellan diskuterar undervisningen. Inspektörerna bedömer att skolorna bör förbättra arbetet med att utveckla de undervisningskvaliteter som läroplanen anger och att rektorernas roll i detta arbete är viktig.

Individanpassning och stöd

Elever, rektorer, lärare och föräldrar uppger i intervjuerna att eleverna får bra hjälp och stöd av lärarna och att de olika gruppindelningarna som finns ger goda förutsättningar för att stödja eleverna. Lärarna får även tidvis handledning av en specialpedagog för att möjliggöra en bättre anpassning av undervisningen efter elevernas behov. Inspektörerna bedömer att anpassningen av undervisningen efter olika elever i huvudsak är god.

Inspektörerna har tagit del av exempel på individuella utvecklingsplaner. Ur dessa är det svårt att utläsa mål på lång sikt, vilket Skolverkets allmänna råd om den individuella utvecklingsplanen påtalar bör finnas. Inspektörerna bedömer att de individuella utvecklingsplanerna tydligare bör innehålla mål på lång sikt.

Av intervjuerna framgår att det på skolorna finns tydliga rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd och att åtgärdsprogram också upprättas.

Av inspektionen framkommer att skolorna saknar en tydlig identifiering av elever i behov av studiehandledning på elevens modersmål. Inspektörerna bedömer att skolan bör säkerställa att elever i behov av sådant stöd får detta.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Elevernas kunskapsutveckling dokumenteras bl.a. i de individuella utvecklingsplanerna och underlagen till dessa som följs upp och diskuteras vid utvecklingssamtalet. För att följa elevernas kunskapsutveckling används bl.a. tester, diagnoser, nationella ämnesprov m.m.

Föräldrar och elever säger sig vara nöjda med utvecklingssamtalen där elevernas framsteg beskrivs. Inspektörerna kan dock utifrån intervjuerna med lärare och

elever konstatera att utvecklingssamtalen tydligare bör kopplas till de nationella målen i kursplanerna, framförallt avseende andra ämnen än svenska, matematik, SO-ämnena och engelska. Elev- och föräldraintervjuer visar att det är lärarberoende hur tydliga lärarna är när de redovisar ämnen och vilka ämnen som redovisas vid samtalen.

Lärarrepresentanter från skolorna deltar bl.a. i ämnesnätverk på skolorna och i nätverk tillsammans med lärare från andra skolor för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning och bedömning. Bedömningsfrågor diskuteras även på arbetslagsmöten och lärare emellan. Inspektörerna bedömer att arbetet är gott i detta avseende trots att det kan utvecklas i enlighet med vad som framgår under rubriken Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet föreskrivs att en skriftlig kvalitetsredovisning årligen ska upprättas som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Den ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts, en analys och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts. Inspektörerna bedömer att det för år 2005-2006 finns en kvalitetsredovisning, gemensam för skolorna, som till viss del innefattar detta. I redovisningen finns beskrivet en del mål, resultat, viss analys och vissa förslag på åtgärder för utveckling. Analys och förslag på åtgärder bör dock utvecklas för bägge skolorna enligt inspektörernas bedömning och Humlegårdsskolan bör synas tydligare i redovisningen.

Personalen har deltagit i arbetet med kvalitetsredovisningen liksom eleverna genom medverkan i form av enkäter.

Inspektörerna har uppmärksammat att skolorna de senaste åren vidtagit en rad åtgärder för att utveckla verksamheten. T.ex. har skolan skapat förutsättningar för diskussioner mellan arbetslag (bl.a. s.k. skolforum) kring resultat i enkäter och nationella ämnesprov m.m. samt haft omfattande diskussioner kring den s.k. Humleprocessen (värdegrundsarbete som syftar till att motverka olika typer av diskriminering). Inspektörerna bedömer trots det att kvalitetsarbetet kan utvecklas inom de brist- och förbättringsområden som har identifierats i rapporten.

Ledning och intern kommunikation

Enligt läroplanen har rektorn det övergripande ansvaret för att för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorerna får en bild av verksamheten genom sin närvaro på skolorna, genom att följa upp verksamheten genom olika enkäter och delta på elevvårdsmöten och klasskonferenser m.m. Inspektörerna bedömer att rektorerna är förtrogna med de verksamheter de leder.

Vid inspektionen framkom vidare att personalen upplever en organisation utan större oklarheter och att det finns en uttalad ansvarsfördelning mellan rektorerna och personalen. Elever och föräldrar uppger också att det har ett stort förtroende för rektorerna och för personalen i övrigt.

Rektorerna leder den pedagogiska utvecklingen genom att bland annat vara lyhörda för förändringsförslag och driva dessa på skolorna, driva värdegrunds- och hälsofrågor via skolforum och ta initiativ till olika former av utvecklingsarbeten med anledning av resultat på nationella ämnesprov. Trots detta bedömer

inspektörerna att det pedagogiska ledarskapet bör utvecklas inom de områden som identifierats som förbättringsområden i rapporten, framförallt på Humlegårdsskolan där verksamheten inte redovisas i den gemensamma kvalitetsredovisningen.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som ska erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Tillgång till utbildning och information om denna bedöms generellt sett som goda av inspektörerna.

Skolorna kan inte belägga att elever som har identifierats vara i behov av svenska som andraspråk följer kursplanen i ämnet. Syftet med svenska som andraspråk, som är ett eget ämne med egen kursplan och egna betygskriterier, är enligt skolförfattningarna att eleverna ska uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket i nivå med elever som har svenska som modersmål. Om svenska som andraspråk anordnas för vissa elever ska det ersätta undervisningen i svenska, vilket är oklart på skolan. Detta måste åtgärdas.

Elevers val finns i alla klasser från och med årskurs 3. I årskurs 3 finns dock vissa oklarheter om elevers val verkligen ger möjlighet till reella valmöjligheter för eleverna inom ramen för kursplaneämnena. Eleverna är inte heller medvetna om att det handlar om elevers val i den årskursen. Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på att detta behöver klargöras för eleverna.

Personal

Av den nationella statistiken för Humlegårdsskolan år 2005/06 framgår att 72,4 procent av lärarna har pedagogisk utbildning och det framgår vidare att andelen har minskat de senaste åren. På Alléskolan är motsvarande siffra 91 procent och att siffran varierat de senaste åren. Enligt rektorerna har ovanstående andel förbättrats under det senaste året och, vid inspektionstillfället, har alla lärare lärarutbildning.

Rektorerna och lärarna uppger att lärare ”byter klasser” för att undervisa i de ämnen som de har utbildning för. Inspektörerna vill dock betona vikten av att skolorna säkerställer att lärarna har en utbildning för de ämnen och årskurser de undervisar i.

Personalen erhåller kompetensutveckling utifrån av skolorna identifierade utvecklingsområden. Inspektörerna bedömer sammanfattningsvis att skolan erbjuder eleverna god tillgång till personella resurser.

Materiella resurser

Inspektörerna har bedömt att läromedel, lokaler, skolbibliotek och användning av datorer ger förutsättningar för en ändamålsenlig undervisning.

Datum	Ort
2008-01-29	Stockholm

Mats Peterson

Tommy Bucht